

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Білоконя Олександра Павловича

на тему «Управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

В сучасних надзвичайно динамічних умовах жорсткої конкуренції успішне функціонування і розвиток підприємств суттєво залежить від якості, швидкості, надійності, ефективності їх матеріально-технічного забезпечення. Зміни в ринковій економіці призвели до перетворення матеріально-технічного забезпечення у децентралізовану саморегулятивну систему, що спирається на попит, пропозицію, ціну, конкуренцію. Характер цих змін, що виникли при формулюванні задач управління матеріально-технічного забезпечення, обумовлює необхідність застосування нових підходів до їх вирішення. Тому особливої уваги потребує розв'язання проблеми управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Важливою складовою пошуку ефективних рішень у галузі матеріально-технічного забезпечення є прийняття раціональних логістичних рішень.

Від рівня матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств залежить рівень відповідальності суб'єктів господарювання за результативність розвитку своєї діяльності. Підвищення рівня техніко-технологічного оснащення, використання високопродуктивних засобів в сільськогосподарському виробництві забезпечить технологічний рівень виробництва, підвищення ефективності діяльності підприємств та їх стійкий розвиток в умовах ринку.

Матеріально-технічне забезпечення – це процес забезпечення підприємства необхідними видами матеріально-технічних ресурсів у встановлений термін і в обсягах, що необхідні для ефективною та безперебійною роботи. Саме від

ефективного управління процесом організації надходження матеріальних ресурсів у визначені терміни, у потрібній кількості, визначеної якості та асортименту залежить безперервне виготовлення продукції, рівень її якості та ефективність роботи підприємства в цілому. Саме чітко налагоджений процес управління матеріально-технічним забезпеченням відповідає за ланцюги постачань своєчасно та у повному обсязі; орієнтацію на економічно вигідні види ресурсів; визначення асортименту матеріальних ресурсів; достатній обсяг закупівель ресурсів для забезпечення безперервної роботи підприємств.

Отже, тема управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі є надзвичайно актуальною та важливою. Дослідження теоретичних та практичних аспектів управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі дозволить розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі.

Дисертація виконувалась відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри маркетингу, підприємництва і організації виробництва Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва за темою «Науково-методологічне забезпечення підприємницької, маркетингової, логістичної, діяльності підприємств агропродуктового комплексу та розвитку земельних відносин на інвестиційно-інноваційних заходах» (№ державної реєстрації 0116U000001) та «Теоретико-методологічне забезпечення управління підприємницькою діяльністю на ринках продукції, ресурсів, послуг та інформації на інвестиційно – інноваційних та маркетингових засадах» (№ державної реєстрації 0121U108930). У ході виконання роботи автор розробив теоретико-методичні та практичні аспекти щодо підвищення ефективності управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації базується: на аналізі літературних джерел за даною

проблемою, коректній постановці мети і задач наукового дослідження; на використанні сучасних методах дослідження і прийомах наукового пізнання; на співставленні одержаних результатів з результатами інших дослідників; на загальноприйнятих допущеннях і обмеженнях, які вважаються правомірними, а також забезпечують повторюваність результатів з достатньою точністю.

Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Відповідно до мети сформульовано чіткі завдання, вирішення яких знайшло своє відображення в дисертаційній роботі. Об'єктом дослідження є процес управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі та пошук напрямів його поліпшення. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних положень щодо формування і пошуку шляхів удосконалення системи управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Об'єкт, предмет та мета логічно поєднані в цілісне наукове дослідження питань управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі.

Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнотеоретичні методи наукового пізнання економічних процесів і явищ, такі як: діалектичний метод, метод системного аналізу, узагальнення фундаментальних положень економічної теорії, аналіз наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних економістів з проблем удосконалення управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі.

У процесі виконання дисертаційної роботи були використані такі методи дослідження: метод аналізу і синтезу (вивчення предмета й об'єкта дослідження, оцінка економічних зв'язків та взаємозалежностей між матеріально-технічним забезпеченням та чинниками, що впливають на нього), монографічний (дослідження сутності поняття «матеріально-технічне забезпечення», «матеріально-технічне забезпечення в аграрному секторі», «система матеріально-технічного забезпечення», класифікації системи матеріально-технічного забезпечення за різними ознаками), графічний метод (ілюстрування структури та динаміки економічних показників), математичного вирівнювання (встановлення тенденцій зміни окремих економічних показників у часі), метод експертних

досліджень та метод групування (виявлення впливу основних чинників на процес управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі), абстрактно-логічний (теоретичне переосмислення й узагальнення результатів дослідження, формування висновків) та ін.

3. Наукова новизна і достовірність одержаних результатів і висновків

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних та методичних підходів щодо удосконалення системи управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. До головних положень наукової новизни дисертаційної роботи належать такі:

вперше обґрунтовано міждисциплінарний підхід до сталого формування циркулярної системи управління МТЗ аграрного сектора на засадах технологій блокчейн, який ґрунтується на інтелектуальній підтримці прийняття рішень, безпеці та конфіденційності всіх суб'єктів виробничого процесу, їх індивідуальності та взаємовідлагоженості у діях;

удосконалено методичний підхід до алгоритму визначення економічної стійкості МТЗ аграрного сектора, який на відміну від наявних ґрунтується на логічній структурі індикаторів, що визначають залежність станів і переходів системи від її елементів до структури моделі, зберігаючи послідовність у переході до функції зв'язку показників економічної стійкості;

удосконалено концептуальний підхід до структуризації організаційно-економічного механізму технічної модернізації управління системою МТЗ аграрного сектора економіки, який, на відміну від наявних ґрунтується на принципах процесного підходу та об'єктивній оцінці всіх структурних елементів та їх взаємній дії в єдиній системі з урахуванням кон'юнктури ринку сільськогосподарської техніки та технологій, що використовуються;

удосконалено науковий підхід до формування парадигми алгоритму забезпечення економічної стійкості системи МТЗ аграрного сектора, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на комплексній діагностиці економічної стійкості системи та визначає рівень інтеграції внутрішніх і зовнішніх впливів

підсистем, виявляє вузькі місця з подальшим прогнозуванням тенденцій розвитку середовища;

набув подальшого розвитку підхід до створення центру агрокомпетенцій (ЦА), який, на відміну від наявних, забезпечить потреби виробників аграрного сектору у засобах виробництва та їх підтримку у сервісних та інформаційно-консультаційних послугах на регіональному рівні, в основі якого запропоновано впровадити світову практику системи Extension та smart-стратегування;

набули подальшого розвитку теоретичні підходи до сутності системи МТЗ аграрного сектору, яке, на відміну від наявних, визначає її як форму товарного обігу у сфері матеріального виробництва, спрямовану на прискорення та здешевлення процесу обміну через раціональне використання засобів виробництва;

набув подальшого розвитку методичний підхід до парадигми оцінки рівня управління МТЗ аграрного сектору, який на відміну від наявних, кількісно та якісно характеризує тенденції розвитку регіону, визначає вузькі місця та характеризується відсутністю неоднозначності оцінки впливу чинників і отриманням найбільш точного значення;

набув подальшого розвитку комплексний підхід до стратегування аграрного сектору на засадах інноваційних рішень, який, на відміну від наявних, забезпечить ефективне і ґрунтовне формування системи МТЗ аграрного сектору та його управління, безпеку і стійкий розвиток аграрного сектору за рахунок гнучкості, рівноправності та взаємодії різних за розміром суб'єктів та їх співпраці із органами влади.

Достовірність результатів, отриманих в процесі виконання дисертаційної роботи, а також сформульованих за її результатами, висновків і пропозицій, підтвержені відповідними розрахунками з використанням суттєвого емпіричного матеріалу. Висновки і рекомендації, сформовані в дисертаційній роботі є лаконічними та викладені в логічній послідовності.

Висновки і рекомендації поглиблюють сучасні наукові розробки і містять наукову новизну. Результати дослідження повною мірою апробовані на 6-ти міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

4. Практичне значення результатів дисертаційної роботи

Практична цінність розробок автора полягає в тому, що вони є науково обґрунтованими та спрямовані на розв'язання проблем управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Розроблені науково-методичні підходи можуть бути використані ННЦ «ІАЕ», Департаментом агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації, Харківською районною державною адміністрацією Харківської області, Державним Біотехнологічним Університетом, ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського».

Результати дослідження з комплексу питань формування та забезпечення ефективного управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектору прийняті до використання: ННЦ «ІАЕ» (довідка № 10/404 від 14.11.2023 р.); Департаментом агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 08-30/08/2284 від 15.11.2023 р.); Харківською районною державною адміністрацією Харківської області (довідка № 01-41/3548 від 10.11.2023 р.); Державним Біотехнологічним Університетом (довідка № 01-24/1353 від 01.11.2023 р.); ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» (довідка № 01-27/654 від 11.10.2023 р.). Запропоновані у дослідженні науково-методичні підходи будуть використані для розробки рекомендацій з управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі.

Науково-практична розробка щодо міждисциплінарного підходу до сталого формування циркулярної системи управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектора на засадах технологій блокчейн; організаційних заходів щодо механізму технічної модернізації управління системою матеріально-технічного забезпечення; організаційно-економічна модель центру агрокомпетенцій аграрного сектору прийняті як науково-методичний матеріал і будуть використані при розробці проекту стратегії розвитку аграрного сектору України (довідка ННЦ «ІАЕ» № 10/404 від 14.11.2023 р.).

Науково-практичні рекомендації організаційних і практичних заходів щодо підвищення ефективності управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектору, оптимізації управління логістичними ланцюгами, заходів щодо нормативно-правового процесу управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектору отримали підтримку як корисний науковий матеріал, мають практичну значимість і доцільність використання у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень (довідка Харківської районної державної адміністрації Харківської області № 01-41/3548 від 10.11.2023 р.).

Науково-практичні результати методичних напрацювань щодо визначення економічної стійкості матеріально-технічного забезпечення аграрного сектору, організаційних заходів щодо структуризації організаційно-економічного механізму технічної модернізації управління системою матеріально-технічного забезпечення, системи заходів щодо формування моделі управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектору, структурної моделі оцінки рівня управління підходять до застосування у аграрному секторі Харківщини, прийняті до використання при розробці стратегії формування та планування розвитку аграрного сектору регіону (довідка Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації № 08-30/08/2284 від 15.11.2023 р.).

Теоретичні та практичні результати методичних напрацювань щодо алгоритму забезпечення економічної стійкості системи матеріально-технічного забезпечення аграрного сектора, підходу до парадигми оцінки рівня управління матеріально-технічного забезпечення аграрного сектору прийняті як науково-методичний матеріал і будуть враховані у тематичних дослідженнях (довідка ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» № 01-27/654 від 11.10.2023 р.).

Теоретико-методологічні та методичні узагальнення з проблем управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі, а саме: міждисциплінарний підхід до сталого формування циркулярної системи управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі на засадах технологій блокчейн, науковий підхід до формування парадигми алгоритму забезпечення економічної стійкості системи матеріально-технічного забезпечення, концепція створення центру агрокомплектацій впроваджено у

навчальний процес Державного Біотехнологічного Університету (довідка № 01-24/1353 від 01.11.2023 р.).

5. Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 11 наукових публікаціях загальним обсягом 4,34 ум.-друк. аркушів, з них з них у наукових фахових виданнях – 4, у матеріалах наукових конференцій – 6, у зарубіжних виданнях – 1. Це цілком достатньо відповідно до вимог до дисертаційних робіт економічного профілю і дозволяє вважати виконаними положення п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

6. Мова і стиль дисертаційної роботи

Дисертація написана державною мовою в науковому стилі. Дисертаційна робота виконана коректно та має завершену логічну структуру. Текстовий матеріал супроводжується достатньою кількістю наочного матеріалу. Поставлену автором мету досягнуто, сформульовані задачі вирішено, а висновки відображають основний зміст роботи.

7. Оцінка змісту дисертаційної роботи та її завершеності

Дисертація складається з анотації, списку опублікованих праць за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок, з яких основний зміст роботи викладено на 208 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 39 таблиць, 39 рисунків, 2 додатки, розміщених на 14 сторінках. Список використаних джерел налічує 167 найменувань і розміщений на 13 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і

завдання дослідження, охарактеризовано основні методи дослідження, визначено наукову новизну одержаних результатів і практичне значення одержаних результатів, наведені дані про особистий внесок здобувача в опублікованих працях, апробацію результатів дисертації, публікації, обсяг і структуру дисертації.

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні основи управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Зокрема, встановлено, що основою організації та управління ресурсами у виробничому процесі є система матеріально-технічного забезпечення (МТЗ), що здійснює визначення потреб в тих чи інших матеріально-технічних ресурсах, пошук і купівлю ресурсів, а також організацію таких процесів як постачання, зберігання і видача їх для здійснення процесу виробництва на підприємстві (С. 20-22). Заслуговує на увагу підхід автора щодо дослідження суті управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектору та запропоноване автором розуміння дефініції (С. 23-30). Встановлено, що під системою МТЗ аграрного сектору розуміють сукупність принципів, форм, методів та заходів, спрямованих на виробництво і постачання технічних засобів, запасних частин, паливно-мастильних матеріалів, енергоносіїв, засобів догляду, техніко-технологічне обслуговування та надання виробничих послуг, що реалізується шляхом взаємодії підприємств-виробників матеріально-технічних ресурсів, торгівельно-посередницьких організацій, сервісних підрозділів, формувань з використання силових агрегатів та установок й державних органів, що регулюють відносини у сфері техніко-технологічного забезпечення (С. 60-64). На основі узагальнення світового та вітчизняного досвіду визначено, що лізинг є ефективним механізмом подолання проблеми відсутності інвестицій оновлення МТЗ підприємств та економічного розвитку аграрного сектору, встановлено основні стратегічні напрями вдосконалення механізму лізингу (С. 42-51). Запропоновано структурну схему організаційно-економічного механізму технічної модернізації управління системою МТЗ аграрного сектору економіки на основі процесного підходу (С. 52-60). Заслуговує позитивної оцінки запропонований авторський підхід до розуміння сутності системи МТЗ аграрного сектору, що визначає її як форму товарного обігу у сфері матеріального

виробництва, спрямовану на безперебійне постачання на підприємства галузі необхідних засобів виробництва, оптимізацію господарських зв'язків між суб'єктами аграрного сектору та постачальниками матеріально-технічних ресурсів, створення економічно обґрунтованих обсягів матеріальних запасів, розробку оптимальних напрямів та засобів транспортування вантажів з метою прискорення та здешевлення процесу обміну через раціональне використання засобів виробництва (С. 64-68). Значна увага в дисертаційній роботі приділяється дослідженню актуальності проблеми підвищення економічної стійкості МТЗ аграрного сектору, де автор запропонував розглядати економічну стійкість МТЗ аграрного сектора як безперебійний взаємовідлагоджений рух складників системи МТЗ зі швидким зворотнім зв'язком, дотриманням критеріїв специфіки галузі, часу, якості із досягненням запланованих результатів за наявності різних впливів, визначено алгоритм оцінки економічної стійкості МТЗ аграрного сектору (С. 68-73); обґрунтовано парадигму алгоритму забезпечення економічної стійкості системи МТЗ аграрного сектора (С. 73-79). У цілому в теоретичному розділі автором представлено результати опрацювання значної кількості наукових джерел, у яких розглядаються теоретико-методологічні основи управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Таким чином, зроблено вагомий внесок у розвиток економічної теорії в частині теоретико-методологічних основ управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі.

У другому розділі проведено дослідження стану і тенденцій розвитку управління матеріально-технічним забезпеченням в Харківській області. В процесі дослідження здійснено порівняльну характеристику стану МТЗ аграрного сектору України з країнами світу (С. 85-89). Встановлено, що одним із більш адаптованих методів оцінювання рівня управління МТЗ аграрного сектора є інтегральний, який передбачає побудову єдиного інтегрального показника, що дає змогу об'єднати за назвами, одиницями виміру, значущістю та іншими характеристиками чинників з метою прийняття дієвих управлінських рішень. Позитивної оцінки заслуговує запропонована архітектура оцінювання, під час якої здійснено обґрунтування системи показників за якими здійснено оцінювання результатів діяльності регіонів в межах МТЗ, сформовано матрицю первинних

значень, що характеризують діяльність регіонів окремо (С. 89-93). Автором визначено загальний інтегральний показник, який по Україні знаходиться на середньому рівні управління – 0,41. До областей із відносно високим рівнем управління МТЗ, відповідно до проведеного інтегрального оцінювання є: Київська (0,71), Дніпропетровська (0,63), Полтавська (0,58), Вінницька (0,56), Одеська (0,53), Кіровоградська (0,51) та Харківська (0,51) області (С. 94-103). Автор досить детально проводить аналіз забезпеченості підприємств аграрного сектору Харківської області тракторами та іншою сільськогосподарською технікою, визначає, що підприємства області станом на 2022 р. не мали нормативної забезпеченості: фактична забезпеченість складає 70 % від технологічної потреби тракторів, зернозбиральних комбайнів – 56%, ґрунтообробних знарядь – близько 70 % (С. 103-120). На основі проведених досліджень визначено, що рушійною силою у розвитку МТЗ аграрного сектору регіону має бути створення центру агрокомпетенцій (ЦА), що забезпечить потреби виробників аграрного сектору у засобах виробництва та підтримкою, сервісних та інформаційно-консультаційних послугах на регіональному рівні. В основу ЦА запропоновано впровадити найкращу світову практику системи Extension та smart-стратегування (С. 126-142). Встановлено, що єдино вірним напрямом прийняття нових перетворень для аграрного сектору є стратегування системи науково-технологічного прогнозування та планування аграрного сектору із імплементацію передових рішень. Запропоновано архітектуру стратегування аграрного сектору на засадах інноваційних рішень (С. 142-145). У цілому другий розділ дисертаційної роботи насичений аналітичними даними. Автор всебічно досліджує стан і тенденції розвитку управління матеріально-технічним забезпеченням

в Харківській області, проводить діагностичну оцінку управління матеріально-технічним забезпеченням аграрного сектора, особливу увагу приділяє стратегуванню управління матеріально-технічним забезпеченням в контексті інноваційного розвитку аграрного сектору.

У третьому розділі обґрунтовано та запропоновано основні напрями удосконалення управління матеріально-технічним забезпеченням. Автором проведено дослідження ступеню впровадження блокчейну системи МТЗ

аграрного сектору Харківської області за допомогою методу SWARA, визначають, що зрілість технології блокчейн становить 37,0 % у МТЗ аграрного сектору Харківської області (С. 148-159). У дисертації запропоновано архітектоніку функціонування МТЗ аграрного сектору на засадах блокчейн технології, де використання блокчейн у системі МТЗ підвищить продуктивність, інтелектуальну підтримку прийняття рішень, безпеку та конфіденційність різних суб'єктів у ланцюзі МТЗ, а також підвищить безпеку харчових продуктів та екологічно чистих технік, необхідних для впровадження реальних дієвих сценаріїв (С. 162-166). Автор робить висновок, що організаційно-економічне забезпечення сталого економічного зростання аграрного сектору є комплексною системою, яка об'єднує організаційні та економічні інструменти, кожен з яких має свої власні форми впливу на управлінські процеси (С. 166-173). У дисертації автором визначено та удосконалено парадигму підсистем організаційно-економічного забезпечення МТЗ на засадах інноваційного розвитку. Ці підсистеми взаємодіють між собою та зовнішнім середовищем з метою досягнення ефективного інноваційного росту аграрного сектору (С. 173-187). Здійснено комплексний аналіз оцінки відповідності наявного ресурсного потенціалу МТЗ потребам виробництва Харківського району, який визначає сприятливі умови для впровадження інноваційних продуктів в даному економічному, політичному та соціальному контексті через механізми інвестиційно-інноваційного розвитку МТЗ аграрного сектору (С. 188-201). У цілому представлені в третьому розділі пропозиції є обґрунтованими, характеризуються науковою новизною та практичним значенням.

8. Відсутність(наявність) порушень академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної роботи та наукових праць Білоконя Олександра Павловича, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, не дає підстав сумніву в тому, що здобувачем не було допущено порушень академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації). Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації за кожним випадком їх використання, відповідає

нормам законодавства про авторське право і суміжні права, надає достовірну об'єктивну інформацію про результати власної наукової діяльності.

9. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій. Мова і стиль викладення дисертаційної роботи чітко висвітлюють одержані науково-практичні результати, визначені метою досліджень. У цілому, за своїм змістом, структурою, актуальністю, оформленням та розробленими рекомендаціями дисертаційна робота відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

10. Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи:

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу у цілому, варто звернути увагу на низку дискусійних положень та зауважень. Зокрема:

1. У дисертації потрібно було більше зосередитися на вивченні останніх іноземних досліджень саме особливостей управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрній сфері економіки. Між тим автор значну увагу сконцентрував на дослідженні загального підходу у працях відомих світових класиків.

2. У дисертації варто було надати більше уваги дослідженню динаміки зміни обсягу виробництва продукції за певний період часу. Це дало б змогу докладніше врахувати коливання зовнішніх чинників, а саме: інфляцію, зміну вартості сировини і матеріалів, тенденції зміни співвідношення вартості аграрної продукції та продукції промисловості.

3. У дослідженні відмічена багатогранність понять системи матеріально-технічного забезпечення, що включає: «виробничо-технічне забезпечення», «матеріально-технічна база», «матеріально-технічне постачання», «інженерно-технічне забезпечення». Запропоноване авторське визначення поняття «матеріально-технічне забезпечення аграрного сектору», що чіткого його визначає. Проте доцільно було б дослідити сутність і дати визначення

економічної сутності матеріального технічного забезпечення в умовах невизначеності.

4. На нашу думку, при дослідженні інституціональної структури управління матеріально-технічним забезпеченням (рис. 1.3 дисертаційної роботи) доцільно було б додати фінансові установи, які реалізують програми із фінансування та підтримки забезпечення сільськогосподарських підприємств технікою.

5. У розділі 2 «Стан і тенденції розвитку управління матеріально-технічним забезпеченням в Харківській області» варто було б дослідити і рівень концентрації матеріальних потоків в системі матеріально-технічного забезпечення аграрного сектору, а також визначити їх параметри та тип для аграрного сектору, зокрема, і в контексті функціонування логістичної системи сектору.

6. На с. 138-140 (розділ 2) здобувач опрацьовує імітаційну модель центру агрокомпетенцій. Однак у роботі недостатньо обґрунтовано рекомендації щодо формування відповідного інституціонального середовища його організації та ефективного функціонування. Це, зокрема, стосується створення та удосконалення нормативно-правової бази, фінансово-кредитного механізму, оподаткування тощо. Адже нині в аграрному секторі економіки України ці складові є вкрай недосконалими і не створюють стимулів для подальшого розвитку, побудови раціональної організаційної структури і структури управління, а також розробки механізму договірних відносин між учасниками.

7. Дуже цікавими і перспективними є пропозиції автора щодо підвищення ефективності матеріально-технічного забезпечення на засадах поширення розбудови біогазових заводів, що забезпечить вирішення багатьох вагомих питань, що стоять перед державою і аграрним сектором, зокрема. Це, енергетична незалежність, використання сільськогосподарських відходів, і отримання органічних добрив (розділ 3). Проте, на нашу думку, доцільно було б для більш повного розуміння визначити структуру циклічного виробництва від постачання біомаси до отримання органічних добрив.

Однак зазначені зауваження та дискусійні положення носять рекомендаційний характер, суттєво не знижують загальної позитивної оцінки отриманих наукових результатів і можуть бути предметом фахової дискусії під

час захисту дисертаційної роботи.

11. Загальний висновок по дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Білоконя Олександра Павловича на тему «Управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент, є завершеною науковою працею, у якій автором розроблено теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо управління матеріально-технічним забезпеченням в аграрному секторі. Робота містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи щодо вирішення важливого наукового завдання, сформульованого в дисертаційній роботі. Обрану тему дисертаційної роботи розкрито в повному обсязі, мету досягнуто, окреслені завдання вирішено. У результаті дослідження отримано нові наукові результати, які мають теоретичне та практичне значення. Сформульовані дискусійні положення та зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Білоконя Олександра Павловича виконана з дотриманням норм академічної доброчесності на належному теоретичному та практичному рівнях. За своїм змістом, структурою, актуальністю, оформленням та розробленими рекомендаціями відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

Уманського національного
університету садівництва
Міністерства освіти і науки України

Підпис *Інна Чернега*
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів Уманського НУС
Інна Чернега
2022 р.

Інна ЧЕРНЕГА